

Nr 187.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående samordning av det statliga anstaltsväsendet.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Gustaf Karlsson* och *Birger Andersson* (I: 259) och den andra inom andra kammaren av herr *Mårtensson* i Uddevalla *m. fl.* (II: 311), har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning angående en samordning av det statliga anstaltsväsendet.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet i den mån de ej beröres i det följande hänvisa till motionen II: 311.

Över förevarande motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *statskontoret* avgivit yttrande, vilket bifogas detta utlåtande (*Bilaga*). Vidare har utskottet hemställt om och mottagit yttranden från styrelserna för *svenska landstingsförbundet* och *svenska stadsförbundet*.

Landstingsförbundet har anfört följande.

I de föreliggande motionerna pekas på de brister i den statliga anstaltsförvaltningen, som härröra ur det förhållandet, att anstalterna sortera under olika ämbetsverk och departement. Även enligt styrelsens mening försvårar denna omständighet ett rationellt grepp över särskilt den ekonomiska förvaltningen och leder till bristande enhetlighet och samordning. De ämbetsverk, under vilka åtminstone vissa anstalter sortera, torde knappast ha den ekonomiska expertis, som en rationell anstaltsdrift kräver. Ett annat förhållande, som i detta sammanhang bör uppmärksammas, är, att, då de statliga anstalterna drivas under ledning av ämbetsverk, som ha högsta överinseendet över de vårdformer, anstalterna äro anknutna till, det blir vederbörande ämbetsverk, som så att säga inspekterar sig självt, vilket knappast ur principiella synpunkter kan anses riktigt.

Behov synes sålunda även enligt styrelsens mening föreligga av en bättre samordning av det statliga anstaltsväsendet på det ekonomiska planet. En förutsättningslös utredning av detta frågekomplex synes enligt styrelsens mening motiverad.

Stadsförbundets yttrande är av följande lydelse.

Beträffande särskilda grenar av anstaltsvården torde det finnas anledning att närmare undersöka förutsättningarna för en ökad samverkan mellan de centrala ämbetsverken i syfte att uppnå fördelar för samhället i form av ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. Mot en utredning rörande samordning av hela det statliga anstaltsväsendet ställer sig styrelsen däremot mera tveksam. En centralisering av hela anstaltsväsendet till ett och samma departement synes i vart fall icke vara någon framkomlig väg. Ett sådant sammanförande under en gemensam ledning av alla de olika vård-

former vårt samhälle för närvarande har skulle sannolikt komma att medföra så väsentliga administrativa olägenheter, att det ej bör komma i fråga. En central handläggning av alla anstaltsfrågor kan vidare i och för sig förutsättas innebära ökade möjligheter att tillvarata de tillgångar i fråga om vårdplatser och personal, vilka vid varje tillfälle stå till buds. En samordning i andra former torde dock i vissa fall vara ändamålsenlig. Det synes emellertid tveksamt om en dylik samordning på alla de punkter motionärerna ifrågasätta över huvud taget är genomförbar i någon större utsträckning. En mindre klar gränsdragning mellan skilda kategorier bland anstaltsklientelet lär väl ej sällan kunna betecknas som ett steg tillbaka i utvecklingen. Under de senaste årtiondena har ju socialpolitiken präglats av en allmän strävan att såvitt möjligt skilja mellan olika grupper inom anstaltsklientelet just med hänsyn till de föreliggande individuella vårdbehoven. Önskemålen om ett bättre utnyttjande av personalen och om en utjämning inom olikartade förmånssystem för vårdpersonal synas å andra sidan vara så angelägna, att en utredning om bättre samordning i dessa avseenden är väl motiverad. Huruvida en samordning av anstaltens arbetsdrift och en ordnad samverkan inom hela anstaltsväsendet eller för anstalter i olika landsändar kunna tänkas medföra några fördelar genom minskade anstaltskostnader eller eljest undandraget sig styrelsens bedömande. Styrelsen känner sig dock ej övertygad om att exempelvis en ökad samverkan beträffande inköp av förnödenheter obetingat leder till ett bättre ekonomiskt resultat.

Utskottet vill erinra om att riksdagen i anledning av väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 juni 1937, nr 434, hemställt om utredning rörande inrättandet av ett centralt organ för en planmässig organisation av de statliga och statsunderstödda anstalterna för asociala individer. Med hänsyn till att nämnda framställning är under övervägande inom strafflagberedningen finner utskottet — trots att utskottet anser vad som i förevarande motioner anförts om möjligheterna att ställa hela det statliga anstaltsväsendet under gemensam ledning värt allt beaktande — icke lämpligt att närmare ingå på denna fråga.

Såsom i motionerna framhålles och av remissinstanserna understrukits torde möjligheter dock föreligga att genom en mera begränsad samverkan mellan vederbörande centrala verk vinna avsevärda förbättringar i nuvarande förhållanden. Statskontoret har särskilt pekat på möjligheterna till vidgad gemensam upphandling. Utskottet förordar att fortlöpande uppmärksamhet ägnas dessa frågor. Vidare torde en samordning av anstaltens arbetsdrift för arbetsdugliga intagna vara ägnad att möjliggöra både bättre vårdresultat och bättre ekonomiskt utbyte. Ett utvidgat samarbete mellan tekniska experter bör kunna resultera i större enhetlighet än f. n. i fråga om anstaltens standard, som självfallet ej bör sättas högre än som betingas av vårddhänsyn. Även ett utbyte av erfarenheter rörande bästa sättet att utnyttja personalen och en utredning om utjämning inom olikartade förmånssystem för vårdpersonalen synes ägnade att medföra bespa-

ringar. Då enligt utskottets mening en utredning i nu antydda, mera begränsade hänseenden icke borde verka fördröjande på den strafflagberedningen anförtrodda, mera vidsträckta utredningen, förordar utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning i förstnämnda hänseenden.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av motionerna I: 259 och II: 311 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande vidgat tekniskt-ekonomiskt samarbete inom det statliga anstaltsväsendet.

Stockholm den 24 november 1953.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 186.

Bilaga.

Till Riksdagens statsutskott.

Genom Kungl. Maj:ts remiss den 21 februari 1953 har statskontoret anbefallts att till Eder avgiva yttrande över tvenne inom riksdagen väckta motioner I: 259, likalydande med II: 311, om utredning angående samordning av det statliga anstaltsväsendet. Med anledning härav får ämbetsverket anföra följande.

Statskontoret delar motionärernas uppfattning, att en bättre samordning av det statliga anstaltsväsendet — liksom av olika statliga verk och myndigheter i allmänhet — skulle innebära påtagliga fördelar för statsverket och vara ägnat att minska kostnaderna. Att utvecklingen inom anstaltsväsendet, såsom motionärerna framhållit, blivit ojämn återfaller i viss mån på att dylik verksamhet på många områden drives såväl av staten som av kommuner och enskilda. Viss anstaltsverksamhet har tidigare ombesörjts uteslutande av icke statliga organ men sedermera helt förstatligats.

Den påtalade bristande samverkan mellan olika statliga verk har emellertid ej hindrat att inom betydelsefulla avsnitt samarbete äger rum. Detta gäller särskilt anskaffning och upphandling av olika för verksamheten behövliga förnödenheter. På sakrevisionens initiativ verkställas sålunda inköpen av fossilt bränsle för ett stort antal verk och myndigheter genom försorg av arméförvaltningens intendenturavdelning. Därigenom ha förmanligare inköpspris kunnat erås med åtföljande avsevärda besparingar. Genom att utbygga denna inköpsorganisation till att omfatta samtliga statliga bränsleförbrukare och därvid även avse olja och vedbränsle, skulle

än ytterligare kostnadsminskningar kunna vinnas.. Kostnaderna för en härav eventuellt påkallad förstärkning av intendenturavdelningens personal skulle säkerligen bliva obetydliga i förhållande till den uppkommande vinsten. Erinras må även om den upphandling av möbler m. m., som försvarsväsendets centrala anskaffningsorgan, krigsmaterielverket, ombesörjer även för den civila förvaltningen samt om postverkets handhavande av inköpen för statsverkets behov av kontorsmateriel. En annan form av samordning, som tillämpas, är att olika statliga organ på en och samma ort verkställa gemensam upphandling av förnödenheter. Likaledes bör framhållas den gemensamma upphandling, som numera äger rum för de militära myndigheterna.

Genom att utvidga dylik centralupphandling torde det vara möjligt att i betydande omfattning tillgodose motionärernas syfte att åstadkomma besparingar. För att påskynda utvecklingen till en alltmer vidgad samverkan mellan statliga verk och inrättningar — jämväl statsunderstödda sådana — lär en fortgående och intensifierad uppmärksamhet böra ägnas hithörande spörsmål. I första hand synes detta som hittills böra ske genom sakrevisionens försorg. Ämbetsverket anser sig i detta sammanhang böra framhålla lämpligheten av att redan befintliga organ i möjligaste mån anlitas för ändamålet. För vinnande av ovan angivna syfte torde alltså icke erfordras någon särskild utredning.

Däremot måste ämbetsverket yppa viss tvekan om möjligheten att vinna någon påtaglig fördel av en samordning avseende anstaltens personella resurser för att exempelvis möjliggöra utlåning av personal mellan olika verksamhetsområden.

Vad särskilt anstaltsväsendet angår, torde redan de stora olikheter som föreligger beträffande klientel samt vård- och arbetsformerna utgöra avgörande hinder för en mera ingående samverkan. Att en gemensam överstyrelse för de olika anstalterna därvidlag skulle kunna åstadkomma en ekonomisk planering och en samordning av anstaltens resurser, håller statskontoret ej för troligt och innebär en sådan organisation ej någon förenkling ur förvaltningssynpunkt. Därest här avsett utbyte av anstalter eller anstaltsplatser över huvud taget skulle kunna ifrågakomma, lär det även på detta område vara nödvändigt att väsentligen pröva sig fram. Anstalt, som har tillfälligt behov av ett ökat antal vårdplatser och kan ge anvisning på anstalt inom annat område, som anses kunna ställa platser till förfogande, torde böra underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall.

I handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, deltagit statskommissarien Jerdenius.

Stockholm den 9 mars 1953.

WILHELM BJÖRCK.

GUNNAR BRITTH.

BERTIL SUNDSTRÖM.